

Es Busqueret s'en va de viatge

Sardenya

Text i fotos: Pere Garcias

Sardenya és la segona illa mediterrània en superfície; uns 24.090 Km quadrats. Per les seves característiques geològiques, orogràfiques i climàtiques és molt semblant a les Balears. També forma part del complex florístic de la zona tirrènica i comparteix amb les Balears un nombre respectable d'endemismes.

Durant la Setmana Santa de 2004 vaig poder fer una escapada allà de cinc dies que pas a contar-vos de manera succinta.

L'arribada fou en avió a l'aeroport de l'Alguer. Només posar el peu a terra i anar fins a la terminal de l'aeroport demanes on és l'aeroport? Doncs és això. Això? Dius amb incredulitat...Tot ell no és més gran que una nau industrial de mida mitjana. El temps que vàrem ser esperant l'equipatge, uns 40 minuts, no aterrenen més que 3 avions.

Després de la paperassa per retirar el cotxe de lloguer (per cert crec que són els més cars d'Europa) ens dirigirem a l'Alguer.

Entris per on entris a la vila et trobes un rètol que ens dona la benvinguda en italià, alguerès, francès i anglès. Com sabeu l'alguerès és el català del segle XIII que s'ha conservat, miraculosament, des d'aleshores fins avui. La vila de l'Alguer fou conquerida als genovesos per Bernat de Cabrera on vencé a la flota genovesa guiada per l'almirall Antonio Grimaldi al Port del Comte i prengué la ciutat en nom de la corona catalano-aragonesa. Durant el seu govern els corsos, genovesos i sards habitants de l'Alguer se rebel·laren diverses vegades contra ell i Pere III el cerimoniós acabà expulsant els habitants i repoblant la ciutat amb colons catalans que foren els que han mantingut els costums i la llengua fins avui.

Tanmateix no us heu de fer gaires il·lusions; l'alguerès és molt mal d'entendre i cal un "rodatge" per a acostumar l'oïda a la

particular fonètica de la parla. En qualsevol cas a mi em causà una certa emoció sentir parlar pel carrer gent en alguerès autèntic, és a dir, no el català que parlen gairebé tots els comerciants (amb un accent alguerès però perfectament entenedor) sinó el seu, el de casa, el dels avis, com diuen ells.

La ciutat és molt acollidora i la part vella és molt semblant a la Palma vella. Fins i tot la disposició de la murada recorda fàcilment la de Palma. Els carrers són empedrats i estrets i a

voltes te recorda
Maó, a voltes
Dalt Vila, a
Eivissa, o
Ciutadella.

És una de les zones turístiques més importants de Sardenya sols superada per la Costa Smeralda (aquesta, però, és per a rics). La zona hotelera està gairebé

Gralla mantellada

concentrada al lido, és a dir, a la platja, però sempre a segona línia i de tres altures com a màxim. És un goig passejar per la platja de Sant Joan i, a penes, veure les construccions darrera la barra dunar. A tota la ciutat són molt comunes les gralles mantellades (*Corvus cornix*) i els gorrions de passa (*Passer hispaniolensis*). Però l'espècie més comuna és la tórtora turca (*Streptopelia decaocto*) molt més, fins i tot, que els gorrions.

L'entorn de l'Alguer és idíl·lic per ser una zona turística. Està rodejat d'horts de cítrics i oliveres i encara conserva uns alzinars dignes de menció. Molt prop hi ha Fertilia que, com podeu imaginar pel nom, és un poble creat pel règim feixista d'en Mussolini per colonitzar les zones palustres alliberades del flagell del paludisme. A Espanya per les mateixes dates també se feren coses semblants al delta de l'Ebre amb Villafranco del

Gorrió de passa

Delta (ràpidament re-batit com Poblenou) i a les Marismas del Guadalquivir amb, com així no, Villafranco del Guadalquivir (aquí si mantingueren el nom). En Mussolini també creà el poble de Carbonia, al sud de l'illa, per assentar els miners que extreien el carbó. Darrera Fertilia hi ha l'estany de Calic. Una espècie de Cibollar però amb un estat de conservació molt millor. De fet una de les indústries de les que viu Fertilia és l'extracció de mújols, llisses, oradels Ponts a Alcúdia, avui l'inclit "Lago Esperanza".

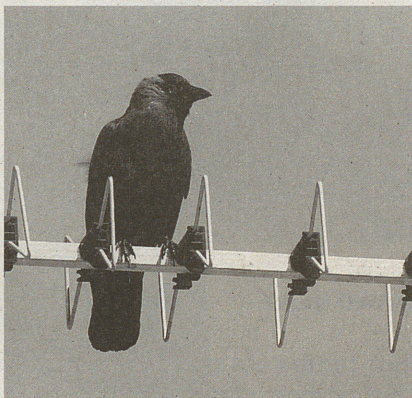
Cap de la Caça

També mereix una visita el Cap de la Caça i la famosa cova de Neptú on s'accedeix amb la monumental escala del Cabirol de devers 650 escalons. Per a nosaltres que tenim coves d'una bellesa extraordinari no ens crida l'atenció la cova de Neptú però sempre dóna gust que el guia t'expliqui en alguerès les curiositats geològiques de la cova. Si voleu la visita en alguerès haureu de fixar-vos en els horaris ja que no a totes hores ho fan. En els impressionants espadats del cap podeu veure uns esbarts de coloms roquers (*Columba livia*) que fan por. Sempre volen arran de penyal per evitar els atacs dels falcons pelegrins (*Falco peregrinus*) molt comuns aquí. Amb un poc de sort entre totes les falzies comunes (*Apus apus*) en podreu observar-ne de pàl·lides (*A. pallidus*) i de reials (*A. melba*).

Deixant l'Alguer i el seu entorn ens dirigirem, el segon dia, a la Gallura, a la costa nord oriental, on hi ha la famosa Costa Smeralda. De pas es troba Castelsardo una vila medieval on els Doria hi tenien un castell que es pot visitar...pagant cinc euros per persona (ja us heu de fer el càrrec que a Itàlia tot és car).

Des del castell se té una vista del port i de la costa molt bonica. El poble està farcit de cornelles (*Corvus monedula*) i és molt fàcil, des del castell estant, veure-les volar a la teva altura i molt prop. Tot un espectacle

La Gallura té un paisatge aspre. Sembla la zona de Cavalleria de Menorca però amb molt de granit negre. La vegetació és baixa i escassa.

Cornella

A penes s'hi veuen aucells que no siguin les omnipresents gralles mantellades. De tant en tant veus un busqueret de cap negre (*Sylvia melanocephala*), bastants de passerells (*Carduelis cannabina*) i poca cosa més. Arran de costa és molt fàcil observar pàsseres (*Monticola solitarius*).

Quan t'atraques a la costa comences a cercar les urbanitzacions i no trobes res. Cerques i cerques i sols hi ha petits nuclis com Ses Covetes. A la fi quan arribes a Santa Teresa de Gallura trobes el poble i...poca cosa més. Sembla una

espècie de Colònia de Sant Pere. El més bonic és la vista que tens de Còrsega des de la platja del poble. En un dia clar fins i tot se veuen els glaciers de les muntanyes més altes de l'illa veïna. Amb uns prismàtics d'uns 8 augments ja se veuen perfectament bé els penyasegats de marès de Bonifazio. D'aquí surt un ferri que, en mitja hora, te porta a l'altre costat de l'estret per passar un dia passejant pels carrers de Bonifazio. Una passada de vila. Dins Santa Teresa és fàcil trobar-te amb les sargantanes italianes (*Podarcis sicula*) prenent el sol.

El tercer dia agafarem el camí del sud i baixarem per la carretera de la costa des de l'Alguer fins a Bossa. El paisatge és magnífic i se succeeixen les formacions volcàniques amb el granit. A la primavera les flors encatifen les vessants escarpades donant una nota de color llampant al paisatge. Diverses espècies del gènere *Euphorbia* juntament amb gatoves (*Ulex* sp.) i argelagues (*Calicotome* sp.) donen els grocs mentre que els albons (*Asphodelus* sp.) s'encarreguen dels blancs.

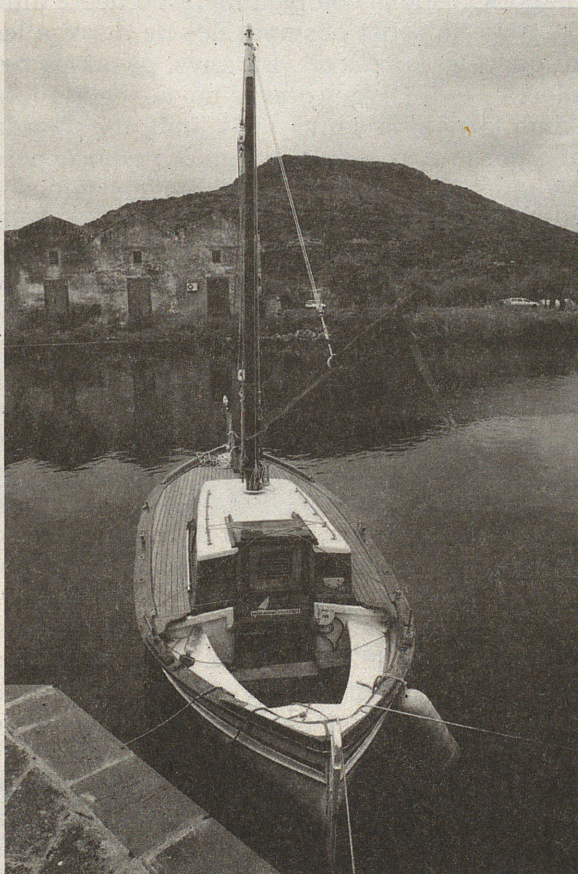
Estornell negre

Però també els morats, roses i vermells hi estan representats. Hi ha zones d'una bellesa salvatge i d'altres d'una dolçor entendridora. Hi ha bastants torres de defensa, moltes d'elles en estat ruïnós, que fan que el viatge no sols sigui en l'espai sinó també en el temps. En un revolt de la carretera s'hi estaven tranquil·lament dues perdius mores (*Alectoris barbara*) que ho deixaren d'estar quan me vaig aturar per a immortalitzar-les, sense èxit per altra part. També se veuen, de tant en tant, grupets de voltors (*Gyps fulvus*) però res comparat amb les concentracions que es poden veure a gairebé qualsevol lloc de la península ibèrica.

Bossa és una vila molt diferent a l'Alguer en quant a arquitectura. No està fortificada, sols un castell d'alt d'un turó, i

s'estén vora el riu del mateix nom. Les cases estan pintades amb uns tons pastel que la fan molt atractiva i "naïf". Té un passeig fluvial encantador on hi ha atracades un munt de barques de pesca molt semblants, sinó clòniques, dels nostres llaüts. Molts dels quals conserven l'antena i duen les veles llatines totalment funcionals. No debades a Sardenya hi ha molta afecció a la navegació a vela llatina i s'hi fan grans regates seguides amb interès i passió per molts d'illencs.

A les afores de Bossa se poden veure concentracions importants de estornell negre (*Sturnus unicolor*) i bastants de gorrións barraquers (*Passer montanus*).

Vela llatina

El quart dia tocava muntanya i ens armàrem de paciència per enfrontar-nos a les carreteres que havíem de recórrer. Encara que, en general, les carreteres són acceptables el traçat de les de muntanya és horrible. Millor oblidar-se de les presses i fruit del paisatge. De fet aquesta zona és la més diferent de les Balears. L'illa és tan gran que a l'interior el clima és totalment continental. Abunden els roures de diverses espècies i lessureres (*Quercus suber*) amés de les alzines (*Quercus ilex*). També hi ha boscos de ribera ben desenvolupats al llarg dels rius. És clar, aquí hi ha rius. No són molt calabossos però sí fa goig veure'ls. Els pobles de muntanya són grossos i encara s'hi veuen moltes dones majors vestides completament de negre amb un mocador pel cap. També te sents observat des de darrera les finestres. Us recordau quan, ja fa més de vint anys, passaves per dins un poble de Mallorca i tota la gent que hi havia seguida fora de casseva te seguia amb la vista fins que podia amb una mirada inquisitiva? Doncs així passa a la Sardenya muntanyenca però des les finestres. En aquests pobles és on hi ha els famosos murals amb temes polítics però, més sovint, socials. Molts d'ells tenen una força punyent. Aquí se veuen estornells negres per tot arreu amés de gaigs (*Garrulus glandarius*) i molts de tudons (*Columba palumbus*). Encara vaig tenir sort i podí observar un picot garser (*Dendrocopos major*).

El millor de la ruta d'interior és la quantitat brutal de nuraghe (talaiots) que et trobes. Molts d'ells en un estat de conservació extraordinari. Sembla mentida que s'hagin pogut conservar així sense la intervenció humana. Se veu que eren uns bons constructors els sards antics.

El cinquè i darrer dia el dedicàrem a la zona d'Oristano just a l'est. És una zona al·luvial molt baixa gairebé tota d'arena on hi ha una sèrie d'estanys, alguns d'ells enormes com el de Cabras, i diverses zones humides. Tota la zona està escassament desenvolupada apart de conreus de blat de les índies, diversos cereals i horts ja que fins ben entrada la dècada dels anys cinquanta del segle XX era una zona palúdica i era molt poc habitada. Amés fins que no se regulà amb una sèrie de canals i altres obres hidràuliques la zona patia inundacions gairebé anuals. Aquí s'hi pot trobar de tot però degut a que és una zona extensa és molt difícil veure les aus. Hi ha agrons de diverses espècies i limícoles per tot arreu. Una contrada especialment interessant és el que s'anomena la Spiaggia di Cuarzo; una platja on l'arena està formada per perletes de quars de la mida des

d'un gra d'arròs fins a un gra de blat de diversos colors encara que predomina el blanc lluent donant a la platja una lluminositat engegadora. També hi ha perles verdes, grogues, rosades, grises i negres que matisen els colors quan t'hi atraques per mirar-les de prop. Aquest dia vàrem tenir molta d'aigua i a penes poguérem sortir del cotxe.

Torre de Sant Jaume

Per acabar una sèrie de consells que crec que poden ser útils per a qui viatgi a l'illa veïna.

En primer lloc heu de saber que les distàncies esdevenen continentals. L'illa té uns 350 Km de nord a sud i uns 100 d'est a oest. Llevat de les quatre carreteres importants les altres són ferestes no tant per l'estat del ferm sinó pel traçat. Tot això s'agreuja molt a la muntanya, és a dir, tot l'interior de l'illa. Així és que quan mireu un mapa teniu en compte l'escala, res que veure amb Mallorca i, molt menys, amb les Balears menors.

Els sards són gent molt agradable i l'idioma no és, gairebé mai, un problema. A l'Alguer aprecien molt que et dirigeixis a ells en

català. Curiosament als mallorquins ens tenen un preu especial que s'estén als balears.

Els sards mengen com en Pantagruel; els menús normals tenen un antipasti (3 ò 4 plats), un primer, un segon, fruita, formatge i dolç. No és barat però sol ser de qualitat. Un menú complet pot sortir entre 30 i 50 € depenent d'on sigui. El peix i el marisc és molt bo però igual o més car que aquí. La xarcuteria també és bona i els dolços deliciosos. El vi vermentino blanc és ideal pel peix però n'hi ha molt per triar tant de blanc com de negre. L'oli d'oliva és molt apreciat i a la zona de Cuglieri en fan un afruitat ideal per a amanides i peix. Els formatges...en fi són mediterranis i saben apreciar el menjar i la vida.

La relació històrica de la corona d'Aragó i Sardenya encara és molt present en la seva cultura i així amés de molts de topònims com Cabras, Iglesias, Olmedo i molts d'altres també se conserven una sèrie de paraules castellanques en la parla habitual de l'italià (no sard) de Sardenya com així rio per riu (penseu que en italià se diu fiume) i mariposa per papallona (farfara en italià). Fins i tot hi ha un dialecte, que ells anomenen "teresino", parlat a la Gallura que és una base d'italià mesclat amb paraules castellanques i catalanes. D'altra banda la llengua sarda és molt antiga i encara es conserva a l'interior de l'illa, l'anomenada la Barbaggia ("Barbaria"). El sard té els articles salats i sona, a estones, com a mallorquí. De fet tenen un menjar típic de pasqua que li diuen "sa panada" i és...doncs aixó talment una panada.

Si teniu uns dies contempleu la possibilitat de fer una visita a Sardenya segur que us agradarà molt. Pels balears és com fer un viatge en el temps i fer-nos una idea de com devien ser les Balears abans del boom turístic que rebentar la bellesa de molts d'indrets de les nostres illes. Tanmateix sembla que encara no n'hi ha prou pels voraços especuladors. Una darrera reflexió; com és possible que Sardenya s'hagi mantingut tan poc tocada pel turisme i estalvi d'aquests especuladors?

Lectures recomanades:

L'Alguer: Imatge i paraula. Corbera, J., Domènech, F.X., Mayoral, J. Universitat de les Illes Balears. Palma 1997.